

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
TERMIZ DAVLAT UNIVERSITETI**

“TASDIQLAYMAN”

O‘quv ishlari bo‘yicha prorektor

dots. R.To‘rayev

“dl.” 08 2023 yil

**FALSAFA
FANI BO‘YICHA SILLABUS**
(kunduzgi ta‘lim shakli uchun)

Bilim sohasi: 5001000 - Tabiiy fanlar, matematika va statistika
Ta‘lim sohasi: 530000 - Fizika va tabiiy fanlar
Ta‘lim yo‘nalishlari: 60530100 - Kimyo

Termiz-2023

Modul/FAN SILLABUSI
Kimyo fakulteti
60530100-Kimyo

Fan nomi:	Falsafa
Fan turi:	Maburiy
Fan kodi:	FALB104
Yil:	2023/2024
Semestr:	2
Ta'lim shakli:	Kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	120
	<i>Semestr</i>
	2- semestr
Umumi o'quv soati:	120
Auditoriya soati:	60
Ma'ruza:	30
Amaliy mashg'ulotlar:	-
Labaratoriya mashg'ulotlari:	-
Seminar:	30
Mustaqil ta'lim:	60
Kredit miqdori:	4
Baholash shakli:	og'zaki taqdimot, yozma ish va boshqalar
Fan tili:	O'zbek

Fan maqsadi(FM)

Fanning asosiy maqsadi — talabalarning dunyoqarashini shakllantirish, insonning jamiyat va dunyodagi o'rnini anglash, ijtimoiy-siyosiy, axloqiy, estetik va ma'naviy munosabatlarni tushuntirish hamda to'g'ri, tanqidiy va mantiqiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishdan iborat.

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar

ma'naviy-axloqiy tushunchalar, jamiyat va shaxs munosabatlari haqida umumiy tasavvurga ega bo'lish;

matnni o'qish, tahlil qilish va fikrni mantiqiy hamda asosli bayon eta olish;
tarixiy jarayonlarni sabab-oqibat bog'liqligida tushunish ko'nikmasi;
huquqiy va ijtimoiy mas'uliyat haqida boshlang'ich bilimlarga ega bo'lish;

Ta'lim natijalari (TN)

Bilimlar jihatidan:

TN1	Dunyoni bilish va uni anglashga oid qadimgi va zamonaviy falsafiy qarashlar.
-----	--

TN2	Texnika va texnologiyalarning inson ehtiyojlariga mos ravishda rivojlanish jarayoni.
TN3	Tabiiy-ilmiy bilimlarning ijtimoiy ahamiyati
TN4	Milliy qadriyatlar, madaniyat va ommaviy madaniyatning o'zaro aloqasi va farqlari.
TN5	Amaliyot va faoliyatning haqiqatni anglashdagi o'rni.
TN6	Ta'lim falsafasi va falsafa ta'limining dunyoqarashni shakllantirishdagi ahamiyati.
TN7	Global korrupsiya sabablari, shakllari va unga qarshi kurash tamoyillari.
TN8	Yangi O'zbekiston islohotlari jarayonida dunyoviy bilimlarning tutgan o'ri.
TN9	Qadimgi, O'rta asrlar, Yangi va eng yangi davr G'arb falsafasi g'oyalari.
TN10	Sharq falsafasining jamiyat taraqqiyotidagi roli.
TN11	G'arb falsafasi oqimlarining mazmun-mohiyati va G'arb renessansining shakllanishi.
TN12	Gen ontologiyasi, bioontologiya, tibbiyot ontologiyasi va ularning ijtimoiy ahamiyati.
TN13	Fizik va falsafiy ontologiyalar o'rtasidagi farqlar.
TN14	Biosfera va noosferaning tabiiy va ijtimoiy jarayonlardagi o'ri.
TN15	Ijtimoiy ekologiya, ekologik ta'lim va tarbiya mazmuni.
TN16	Globallashuv va barqaror taraqqiyot omillari.
TN17	Korrupsiyaning global ma'naviy inqiroz sifatidagi oqibatlarini.
Ko'nikmalar jihatidan:	
TN18	Dunyoni bilish va uni tahlil qilishga tanqidiy tafakkur bilan yondashish.
TN19	Milliy va global jarayonlarni mustaqil tahlil qilish.
TN20	Falsafiy g'oyalar va tarixiy dunyoqarashlarni solishtirish.
TN21	Ontologik tushunchalarni amaliy misollar orqali sharhlay olish.
TN22	Texnologiyalar va axborotlardan foydalanishda inson manfaatlarini himoya qilish.
TN23	Ekologik madaniyat va ekologik ta'lim prinsiplarini amaliyotda qo'llay olish.
TN24	Internet va ijtimoiy tarmoqlarda axborotni tanlash, filtrlash va to'g'ri foydalanish.
TN25	Kasbiy faoliyatda mustaqil qaror qabul qila olish.
TN26	Kiberterrorizm va kiberzo'ravonlikka qarshi mafkuraviy immunitetni qo'llay olish.
TN27	Ijtimoiy jarayonlarni prognoz qila olish.
TN28	Sog'lom turmush tarziga amal qilish va tafakkur xavfsizligini ta'minlash.
TN29	Tanqidiy tafakkur orqali jamiyat barqarorligiga hissa qo'shish.
Kompetensiyalar jihatidan:	
TN30	— kimyoviy nazariyalar, ma'lumotlar va ilmiy tushuntirishlarni shakllantirish, talqin qilish va baholashda ilg'or mantiqiy mushohada, dalillash va tahlilviy fikrlashni qo'llay oladi. Empirik dalillarni taxminlardan ajrata oladi, mantiqan

izchil xulosalar chiqaradi hamda konseptual aniqlikni metodologik qat'iylik bilan uyg'unlashtirgan holda kimyoviy muammolarni baholaydi.

Fan mazmuni		
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)		
2-semestr		
M1	Falsafa va uning jamiyat hayotidagi roli.	2
M2	Falsafiy tafakkur taraqqiyoti bosqichlari: Sharq falsafasi.	2
M3	Falsafiy tafakkur taraqqiyoti bosqichlari: G'arb falsafasi.	2
M4	Borliq (ontologiya) va rivojlanish falsafasi.	2
M5	Bilish falsafasi (gnoseologiya).	2
M6	Mantiq.	2
M7	Tafakkur shakllari: tushuncha, hukm va xulosa.	2
M8	Jamiyat falsafasi.	2
M9	Inson falsafasi (falsafiy antropologiya).	2
M10	Qadriyatlar falsafasi (aksiologiya).	2
M11	Axloq falsafasi (Etika).	2
M12	Nafosat falsafasi (Estetika).	2
M13	Globalashuv va barqaror taraqqiyot falsafasi.	2
M14	Korrupsiyaga qarshi kurashning jahon tajribasi.	2
M15	O'zbekistonning korrupsiyaga qarshi kurash siyosati.	2
Jami soat:		30
Mashg'ulotlar shakli: seminar mashg'ulot (S)		
2-semestr		
S1	Falsafa va uning jamiyat hayotidagi roli.	2
S2	Falsafiy tafakkur taraqqiyoti bosqichlari: Sharq falsafasi.	2
S3	Falsafiy tafakkur taraqqiyoti bosqichlari: G'arb falsafasi.	2
S4	Borliq (ontologiya) va rivojlanish falsafasi.	2
S5	Bilish falsafasi (gnoseologiya).	2
S6	Mantiq.	2
S7	Tafakkur shakllari: tushuncha, hukm va xulosa.	2
S8	Jamiyat falsafasi.	2
S9	Inson falsafasi (falsafiy antropologiya).	2
S10	Qadriyatlar falsafasi (aksiologiya).	2
S11	Axloq falsafasi (Etika).	2
S12	Nafosat falsafasi (Estetika).	2
S13	Globalashuv va barqaror taraqqiyot falsafasi.	2
S14	Korrupsiyaga qarshi kurashning jahon tajribasi.	2
S15	O'zbekistonning korrupsiyaga qarshi kurash siyosati.	2
Jami soat:		30
Mustaqil ta'lim (MT)		
2-semestr		

MT1	Dunyoqarashning mohiyati, tuzilishi va asosiy funksiyalari.	2
MT2	Qadimgi Sharqda asotiriy tasavvurlar va falsafiy bilimlarning paydo bo'lishi.	2
MT3	Ilk o'rta asr Sharq falsafasi va uyg'onish davri.	2
MT4	O'rta asr Sharq falsafasi va Uyg'onish davri xususiyatlari.	2
MT5	Yangi davr Sharq tasavvufi.	2
MT6	Falsafa va tabiiy-ilmiy fanlarda borliqning mohiyatiga oid konsepsiyalar.	2
MT7	Rivojlanishning umumiy qonunlari va kategoriyalari.	2
MT8	Hissiy, empirik, nazariy, mantiqiy, intuitiv bilish darajalarining o'zaro aloqasi va farqi.	2
2MT9	Jamiyat taraqqiyotida tarixning mazmuni, yo'nalishlari va konsepsiyalari.	2
MT10	Ommaviy madaniyatning shakllanish tarixi va uning turlari: aksilmadaniyat, submadaniyat, populyar madaniyat, ekran madaniyati.	2
MT11	Insonni tushinishda dualizm va monizm nuqtai nazaridan yondashuv.	2
MT12	Qadriyat tushunchasining ma'nosi va uning umumiy tavsifi.	2
MT13	Qadriyat nazariyasining shakllanish tarixi.	2
MT14	Etikaning mohiyati va ahamiyati.	2
MT15	Zamonaviy axloqiy tarbiyada kosmolitizmga moyillik.	2
MT16	Siyosatda professional etika va yangi axloq siyosati.	2
MT17	Olamni virtual va vizual estetik idrok etishning farqlari.	2
MT18	Globallashuv, globalistika va barqaror taraqqiyot jarayonlarining mohiyati.	2
MT19	Barqaror taraqqiyotni ta'minlashda globallashuvning ijobiy va salbiy yo'nalishlari.	2
MT20	Global muammolarning mezonlari va darajalari.	2
MT21	Pandemiya - XXI asrning global muammosi va uning oqibatlari.	2
MT22	Korrupsiyaga qarshi kurash bo'yicha xalqaro qonunlar va qarorlarning O'zbekistonda ratifikatsiya qilishning ahamiyati, iqtisodiy-siyosiy va ijtimoiy- huquqiy mexanizmlari.	2
MT23	Mantiq tafakkur shakllari va qonunlarini o'rganuvchi fan sohasi sifatida.	2
MT24	Tafakkurning shakllari va qonunlari.	2
MT25	Tushuncha - predmetlarning umumiy, muhim belgilarini aks ettiruvchi mantiqiy shakl.	2
MT26	Tushunchalarni bo'lishning maqsadi va tuzilishi.	2
MT27	Xulosaning umumiy mantiqiy tavsifi.	2
MT28	Dalillash va ishonch-e'tiqodning shakllanish jarayonlari.	2
MT29	O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning "Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi" kitobida rivojlanish modeli va Uchunchi Renessans tushunchalari.	2

MT30	Amaliy loyihalar: "Mening oilam - mening faxrim", "Ustozim – hayotim chirog'ini", "Mening mahallam - mening faxrim", "Mahallamning olim va ziyoli insonlari", "Mening hayot falsafam".	2
Jami:		60

Asosiy adabiyotlar		
1	Davronov Z., Shermuhamedova N., Qahhorova M., Nurmatova M., Husanov B., Sultonova A. Falsafa. - Toshkent: TMU, 2019.	
2	Muhammadjonova L.A., Abdulla Sher, Shodimetova G. Axloq falsafasi. - Toshkent: Uneshin- vestprom, 2023.	
3	Saifnazarov I., Muxtorov A., Sultonov T., Usmonov F. Falsafa: Darslik. - Toshkent: Innovation rivojlanish nashr.- matbaa uyi, 2021.	
4	Madaeva Sh., Shermuhamedova N. va boshq. Falsafa: o'quv qo'll. - Toshkent, 2019.	
5	Саифназаров И.С., Абдуллаханова Г.С., Эрназаров Д.З. Философия (логика, этика, эстетика): учебн. пос. для вузов. - Lambert Akademik Publishing RU, 2019.	
6	Shermuhamedova N. Falsafa. - Toshkent: Idris Abdurauf Nashr, 2021.	
Qo'shimcha adabiyotlar		
1	Mirziyoev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. T. I. - Toshkent: O'zbekiston, 2017.	
2	Mirziyoev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash - yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitusiyasi qabul qilinishining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimidagi ma'ruza. - Toshkent: O'zbekiston, 2017.	
3	Muhammadjonova L.A. Davlat xizmatchisi etikasi va imidji. - Toshkent: Universitet, 2017.	
4	Rumiy J. Yetti majlis. - Toshkent: Yangi asr avlodi, 2019.	
5	Rumiy J. Masnaviy. 40 rivoyatga sharh. Toshkent: Navro'z, 2019.	
6	Ўзбекистоннинг коррупцияга қарши кураш стратегияси (Б.Алиев, А.Мухторов, Т.Норов ва бошқ.): ўқув кўлл. - Тошкент: ТДИУ, 2022.	
7	Саифназаров И. Янги Ўзбекистон: инсон кадрлари улуғланган юрт. - Тошкент: Илм - зиё - заковат МЧЖ, 2023.	
8	O'zbekiston falsafasi tarixi. Mualliflar jamoasi. - Toshkent: Noshir, 2013.	
9	Sharipov M. Mantiq. - Toshkent: Universitet, 2003.	
10	Shermuhamedova N. Gnoseologiya - bilish nazariyasi. - Toshkent: Noshir, 2018.	
11	Shermuhamedova N. Borliq va rivojlanish falsafasi. - Toshkent: Noshir, 20187.	
12	Shermuhamedova N. Inson falsafasi. - Toshkent: Innovasiya - ziyo, 2021.	
13	Shermuhamedova N. Falsafa. - Toshkent: Idris Abdurauf Nashr, 2021.	
14	Shermuhamedova N. Korrupsiyaning sabablari va shakllari /Falsafa va hayot, 2019.	

Talabanning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

a) 5 baho olish uchun talabanning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini to'liq yoritib olsa;
- fundagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
- fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
- fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon eta olsa;
- berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera olsa;
- konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
- mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
- fanga tegishli mavzulardan biri bo'yicha ilmiy maqola chop ettirgan bo'lsa;
- tarixiy jarayonlarni sharxlay bilsa.

b) 4 baho olish uchun talabanning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fundagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
- fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushungan bo'lsa;
- fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirasida bajarsa;
- fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
- fan bo'yicha konspektini puxta tayyorlagan bo'lsa;
- fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa.

v) 3 baho olish uchun talabanning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
- fundagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilmas;
- bayon qilish ravon bo'lmasa;
- fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;
- fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.

g) quyidagi hollarda talabanning bilim darajasi qoniqarsiz 2 baho bilan baholanishi mumkin:

fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayyorgarlik ko'rilmagani bo'lsa;
fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
fanni bilmasa.

Fan o'qituvchisi to'g'risida ma'lumot

Muallif: Rasulov Ortiq Yakubovich, Termiz davlat universiteti
Falsafa kafedrasini o'qituvchisi.
E-mail: mubinamuslima21@gmail.com
Tashkilot: Termiz davlat universiteti, Falsafa kafedrasini.
Falsafa fanlari nomzodi, dostent R.Norliyev.
Taqrizchilar: Siyosiy fanlar nomzodi, dostent H.Rasulov.

Mazkur Sillabus universitet o'quv-uslubiy Kengashining 2023-yil 16 avgustdagi 1-sonli yig'ilish bayoni bilan tasdiqlangan.

Mazkur Sillabus "Falsafa" kafedrasining 2023-yil 24-iyundagi 20-sonli yig'ilish bayoni bilan ma'qullangan.

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i: **A. Ibragimov.**
Fakultet dekani: **Sh. Abdullayev.**
Kafedra mudiri: **B. Turdiboyev.**
Tuzuvchi: **O. Rasulov.**